

FRANCHISE
SÖZLEŞMELERİNDE
KARARLAŞTIRILAN
SÖZLEŞME SONRASI REKABET
YASAĞI BAĞLAMINDA BİR
YARGITAY KARARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ*

Yrd. Doç. Dr. Ozan CAN**

* Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK-ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.

** Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi Özel Hukuk Bölümü Öğretim Üyesi.

ÖZ

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 19.1.2012 tarih ve 2011/13747 E., 2012/356 K. sayılı kararında, franchise sözleşmesinde yer alan rekabet yasağını geçersiz saymıştır. Kararda, rekabet yasağına ilişkin hükmün, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile güvence altına alınan çalışma hürriyeti ilkesine aykırı olması ve tarafların aralarında imzalayacakları bir sözleşme hükmü ile bu özgürlüğü ihlâl anlamına gelecek herhangi bir düzenleme yapmalarının mümkün bulunmaması gerekçe gösterilmiştir.

Anayasa'nın 48. maddesinde düzenlenen sözleşme ve çalışma özgürlüğü, bu özgürlüğün sınırlarını çizen TBK m. 26 ve 27/f.1 ve TTK m. 123 göz önüne alındığında, kararın, birçok yönden eleştiriye açık olduğu düşünülmektedir. İşte çalışmamız bu hükümler ekseninde, kararın eleştirisini konu edinmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Franchise Sözleşmesi, Rekabet Yasağı Anlaşması, TTK'nin 123. Maddesi, Çalışma Özgürlüğü, Sözleşme Özgürlüğü.*

AN ASSESSMENT ON SUPREME COURT OF APPEAL'S DECISION ON PROHIBITION OF COMPETITION AFTER MAKING FRANCHISE AGREEMENT

ABSTRACT

The competition prohibition which is mentioned in the franchise agreement is considered as invalid by the decree of the Supreme Court of Appeal–11th law department dated 19/01/2012 with docket no: 2011/13747 and decree no. 2012/356. It is provided in said decree as the bases for justification that the judgment regarding competition prohibition violates the work freedom which is secured by the Constitution of the Republic of Turkey and that it is not possible for the parties to violate said work freedom through a contract which shall be signed between the parties.

The freedoms of contracting and working which are arranged by the 48th article of the constitution, when the articles of the Turkish Code of Liabilities No. 26 and 27/f.1. and Article No. 123 of the Turkish Commercial Code are considered, it is taken into account that the resolution is open to speculation from several aspects. In this paper, the criticism of the resolution is considered within the frame of said provisions.

Keywords: *Franchise Contracts, Competition Prohibition Agreement, Turkish Commercial Code Article No. 123, Freedom of Work, Freedom to Contract.*

GİRİŞ

Franchise sözleşmelerinde, franchise alan için sözleşme sonrası rekabet yasağına ilişkin olarak hukukumuzda herhangi bir düzenleme bulunmamakla birlikte 1982 Anayasası'nın 48. maddesinde hükme bağlanan sözleşme özgürlüğü çerçevesinde, Türk Borçlar Kanunu (=TBK) 26 ve 27/f.1 hükümlerine aykırı olmamak koşuluyla, rekabet yasağı anlaşmasının^[1] imzalanabilmesi mümkündür. Nitekim hukuk düzenimizde bazı sürekli sözleşme ilişkisi sonrası için bu tür anlaşmalar tanınmış ve koşulları kanuni hükümlerle tespit edilmiştir. Örneğin, işçinin rekabet yasağı anlaşmasına ilişkin TBK m. 444 (eBK m.348-352) ve Türk Ticaret Kanunu'nun (=TTK) 123. maddesi buna örnek gösterilebilir^[2]. Bu hükümler, özellikle de TTK m. 123, sürekli borç ilişkisi niteliğinde olan ve acentelik sözleşmesi ile birçok açıdan benzerlik taşıyan franchise sözleşmeleri sonrası için rekabet yasağı anlaşması yapılabileceğini pekâlâ ortaya koymaktadır. Fakat kanun koyucu tarafından bu iki düzenleme sevk edilmemiş olsaydı dahi rekabet yasağını konu edinen bu tür bir anlaşma yine TBK m. 27/f.1' deki koşullara aykırılık taşımadığı sürece geçerli olabilecekti. Hatta 6098 sayılı TBK ve 6102 sayılı TTK yürürlüğe girmemiş olduğu dönemde dahi yapılmış olan bu tür sözleşmeler geçerli kabul edilmeliydi.

Çalışmamız, sözleşme sonrası rekabet yasağına ilişkin bir kararın incelemesini konu edinmektedir. Günümüzde sürekli sözleşme ilişkilerinde sözleşme sonrası için rekabet yasağına sıkça rastlanmaktadır. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi tarafından verilen kararın irdelenmesi, bundan böyle, diğer sürekli sözleşme ilişkileri sonrasında kararlaştırılacak olan rekabet yasakları açısından da önem taşımaktadır. Konu bu nedenle incelenmeye layık görülmüştür^[3].

Çalışmamızda öncelikle Yargıtay'ın kararı ortaya konacak, daha sonra 818 sayılı Borçlar Kanunu ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerinin yürürlükte olduğu dönemde verilen bu kararın yerindeliği incelenecek, ardından yürürlükte bulunan 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümleri göz önüne alınmak suretiyle genelde rekabet yasağı anlaşmaları ve özelde de TTK m. 123 bağlamında acentelikte rekabet yasağı anlaşması, bu anlaşmanın sınırları ve TTK m. 123 hükmünün franchise

[1] Anlaşma (*Abrede*) terimi, TTK m. 123'te "rekabet yasağı anlaşması" şeklinde kullanılmakta ve esasen bu ifadeyle sözleşme (*Vertrag*) kastedilmektedir (*bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. CAN, O.: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Acentelikte Rekabet Yasağı Anlaşması, Ankara 2011, s. 59 vd.*). Biz de çalışmamızda "anlaşma" veya "rekabet yasağı anlaşması/sözleşmesi" teriminin her ikisini aynı anlamda olmak üzere kullanacağız.

[2] Ayrıca kanuni olarak düzenlenmemiş olsa da uygulamada, distribütörlük ve tek satıcılık gibi sözleşmelerde rekabet yasağına sıkça yer verildiği görülmektedir.

[3] Kararın farklı şekilde kesinleşmesi olasılığı göz önüne alındığından, çalışmanın bu tarihte yayınlanması uygun bulunmuştur. Karar bu haliyle kesinleşmiştir.

sözleşmelerinde uygulanıp uygulanmayacağı üzerinde durulup, son olarak karara yönelik eleştiriler sıralanacaktır.

I. YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ'NİN 19.1.2012 T. VE 2011/13747 E., 2012/356 K. SAYILI KARARI

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, söz konusu kararında franchise sözleşmesinde yer alan sözleşme sonrası rekabet yasağının 1982 Anayasası'nda düzenlenen çalışma özgürlüğü ilkesine aykırılık taşıdığından bahisle geçersiz saymıştır. Karar metni aşağıdadır:

ÖZET: *Dava, franchise sözleşmesine aykırılık iddiasına dayalı haksız rekabetin tespit ve önlenmesi istemine ilişkindir. Taraflar arasındaki sözleşmenin rekabet yasağını düzenleyen 5.5. maddesi hükmü, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile güvence altına alınan çalışma hürriyeti ilkesine aykırı olması ve tarafların aralarında imzalayacakları bir sözleşme hükmü ile bu özgürlüğü ihlal anlamına gelecek her hangi bir düzenleme yapmalarının mümkün bulunmaması nedeniyle geçersizdir.*

Mahkemeye, dava konusu sözleşme hükmünün, anılan yasal düzenleme ve ilkelere aykırı olduğundan geçersiz bulunduğu kabul edilerek, taraflar arasındaki uyumsuzluğun, yukarıda açıklanan şekilde incelenip değerlendirilmesi ve sonucuna göre bir karar verilmesi gerekir.

DAVA: *Taraflar arasında görülen davada İstanbul 4.Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi'nce verilen 03.04.2009 tarih ve 2008/180-2009/73 sayılı kararın Yargıtaya incelenmesi davalı tarafından istenmiş olmakla, bazı noksanlıkların ikmali için dosya mahalline gönderilmişti. Bu noksanlıkların giderilerek dosyanın gönderildiği anlaşılma, duruşma için belirlenen 17.01.2012 gününde davacı avukatı Zeynep Aktürk geldi, davetiye tebliğine rağmen davalı avukatı duruşmaya gelmediğinden, temyiz dilekçesinin de süresinde verildiği anlaşıldıktan ve duruşmada hazır bulunan taraf avukatı dinlendikten sonra duruşmalı işlerin yoğunluğu ve süre darlığından ötürü işin incelenerek karara bağlanması ileriye bırakılmıştır. Dava dosyası için Tetkik Hakimi Ata Durak tarafından düzenlenen rapor dinlendikten ve yine dosya içerisindeki dilekçe, layihalar, duruşma tutanakları ve tüm belgeler okunup, incelendikten sonra işin gereği görüşülüp, düşünüldü:*

KARAR: *Davacı vekili, davalının müvekkili ile imzaladığı alt imtiyaz sözleşmesine aykırı davrandığı için sözleşmenin müvekkilince feshedildiğini, davalının anılan sözleşmenin 5-5. maddesinde düzenlenen "sözleşmenin sona erdiği tarih itibariyle bir yıllık süre ile rekabet etmeme yasağına" da aykırı davrandığını ileri sürerek, davalının haksız rekabet oluşturan eylemlerinin tespitini ve önlenmesini talep ve dava etmiştir.*

Davalı, duruşmalara katılmamış ve savunmada bulunmamıştır.

Mahkemece, toplanan kanıtlara dayanılarak, davalının 13.11.2007 tarihli sözleşmeye aykırı davranarak işyerinde davacının ürünlerinden başka ürünler sattığı, davacının da haklı nedenle ve usulüne uygun şekilde sözleşmeyi feshettiği, fesih ihbarının davalıya 20.03.2008 tarihinde tebliğ edildiği, davalının anılan sözleşmenin 5.5. maddesi uyarınca fesih tarihinden itibaren bir yıllık süre boyunca imtiyaz bölgesinde rekabetten kaçınma yükümlülüğüne de aykırı davrandığı gerekçesiyle davanın kabulüne, davalının 20.03.2008 tarihinden 20.03.2009 tarihine kadar imtiyaz bölgesinde, sözleşmenin 5.5. maddesinde belirtilen ticari faaliyetleri göstermesinin önlenmesine karar verilmiştir.

Kararı, davalı temyiz etmiştir.

Dava, franchise sözleşmesine aykırılık iddiasına dayalı haksız rekabetin tespit ve önlenmesi istemine ilişkindir.

Somut olayda, taraflar arasında imzalanan 13.11.2007 tarihli sözleşmenin 5.5. maddesinde, alt imtiyaz sahibinin bu anlaşmanın sona ermesini veya feshedilmesini takip eden bir yıllık süre boyunca imtiyaz bölgesinde, ne kendisinin ne de ilgili olduğu bir şirketinin bu anlaşma ile makul olarak tasarlanmış bulunan iş ile aynı veya benzer olan işlerde, özeldede gıda zinciri ile veya gıda toptan veya perakende satışı yapan Dia ürünlerinin benzerlerini veya aynısını satan rakip bir işletme ile iş yapmaktan ve genelde de Dia işletmeleri ile rekabet yaratacak doğrudan veya dolaylı faaliyetlerde bulunmaktan kaçınmayı taahhüt ettiği düzenlenmiş olup, davacı tarafından davalının sözleşmenin feshinden sonra anılan maddede yasaklanan işleri yapmaya devam ettiği ileri sürülerek işbu dava açılmış olup, mahkemece yazılı gerekçelerle davanın kabulüne karar verilmiştir.

Oysa, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın Çalışma ve Sözleşme Hürriyeti başlıklı 48 ve devamı maddelerinde, herkesin dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetine sahip olduğu bildirilmiş, BK.'nın 19. maddesinin ilk fıkrasında, bir akdin mevzuunun kanunun gösterdiği sınır dairesinde serbestçe tayin olunacağı belirtildikten sonra, 2. fıkrasında bu serbestinin sınırları gösterilmiş, 20. maddesinde ise bir akdin mevzuunun gayri mümkün veya gayri muhik yahut ahlaka (adaba) mugayir olması halinde o akdin batıl olacağı düzenlenmiştir. Dolayısıyla sözleşmenin tarafları, sözleşme özgürlüğü ilkesi çerçevesinde sözleşmenin konusunu belirlemekte özgür iseler de bu özgürlüğün sınırsız ve sonsuz olduğu söylenemez. Anayasa'nın ve BK.'nın anılan hükümleri sözleşme özgürlüğünün sınırlarını çizmiştir.

Bu açıklamalardan sonra somut olaya dönülecek olursa, taraflar arasındaki sözleşmenin rekabet yasağını düzenleyen 5.5. maddesi hükmü, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile güvence altına alınan çalışma hürriyeti ilkesine aykırı olması ve tarafların aralarında imzalayacakları bir sözleşme hükmü ile bu özgürlüğü ihlal anlamına gelecek her hangi bir düzenleme yapılmalarının mümkün bulunmaması nedeniyle geçersizdir.

Bu durum karşısında mahkemece, dava konusu 13.11.2007 sözleşmenin 5.5. maddesi hükmünün, yukarıda anılan yasal düzenleme ve ilkelere aykırı olduğundan geçersiz bulunduğu kabul edilerek, taraflar arasındaki uyumsuzluğun, yukarıda açıklanan şekilde incelenip değerlendirilmesi ve sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru olmamış, kararın davalı yararına bozulması gerekmiştir.

SONUÇ: Yukarıda açıklanan nedenlerle davalının temyiz itirazlarının kabulü ile kararın davalı yararına BOZULMASINA, ödediği temyiz peşin harcın isteği halinde temyiz edene iadesine, 19.01.2012 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

II. REKABET YASAĞI ANLAŞMASI

Kanun koyucu tarafından düzenlenmemekle birlikte, gerek sözleşmenin devamında gerek sözleşme sonrası için taraflarca kararlaştırılan veya kanun koyucu tarafından düzenlenmiş olan bir kanunî rekabet yasağı hükmünün çerçevesini genişleten veya daraltan sözleşmelere rekabet yasağı anlaşmaları denir^[4].

Hukukumuzda konusu rekabet yasağı olan sözleşmeleri yasaklayan bir hüküm bulunmamaktadır. Hatta Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu özellikle sözleşme sonrası için rekabet yasağı anlaşmasını tanımaktadır. Borçlar Kanunu'nun 444. maddesinde, fiil ehliyetine sahip olan işçinin, işverene karşı, sözleşmenin sona ermesinden sonra herhangi bir biçimde onunla rekabet etmekten, özellikle kendi hesabına rakip bir işletme açmaktan, başka bir rakip işletmede çalışmaktan veya bunların dışında, rakip işletmeyle başka türden bir menfaat ilişkisine girişmekten kaçınmayı yazılı olarak üstlenebileceği ifade edilmiştir (*eBK m. 348 vd.*). Benzer şekilde, Türk Ticaret Kanunu'nun 123. maddesinde de acentelik sözleşmesi sonrası için acente ve müvekkilin rekabet yasağı anlaşması yapılabileceği belirtilmiştir^[5].

Rekabet yasağını düzenleyen her iki hüküm incelendiğinde, sözleşme özgürlüğü çerçevesinde yapılmasına izin verilen rekabet yasağında, zayıf taraf ve ekonomik yönden bağımlı olan işçi ve acentenin korunması amacıyla sınırlandırmalar getirildiği görülmektedir. Fakat şu unutulmamalıdır ki aşağıda da ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere her iki hüküm sevk edilmemiş olsaydı dahi,

[4] Rekabet yasağı anlaşması hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. KAYA, A.: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, I. Kitap Ticari İşletme, Yedinci Kısım Acentelik, İstanbul 2013, s. 288 vd.; CAN, s. 7 vd.; GÖKSOY, Y. C.: 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Acentenin Sözleşme Sonrası Rekabet Yasağı Anlaşması, DEÜHFD., Prof. Dr. Burhan Ceyhan'a Armağan, C.XII, Özel Sayı, 2010 (*Basım Yılı 2012*), C.II, s. 895 vd.

[5] 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda acentenin rekabet yasağı anlaşmasını düzenleyen bir hükme rastlanmamakla birlikte, acente ile müvekkil arasında bu tür bir anlaşmanın yapılabileceği öğretide kabul edilmekte idi (*bkz. KAYIHAN, Ş.: Acentelik Sözleşmesi, B. 3, Ankara 2008, s. 103-104.*)

rekabet yasağı anlaşmalarının yapılabilmesi sözleşme özgürlüğü çerçevesinde mümkün olabilecekti. Zira BK m. 27'deki sınırlandırmalara uymak koşuluyla hukukumuzda her türlü sözleşmenin, bu arada rekabet yasağı anlaşmalarının akdedilebilmesi 1982 Anayasası'nın 48. maddesi çerçevesinde hukuken geçerlidir.

III. VERİLDİĞİ DÖNEMDEKİ MEVZUAT BAKIMINDAN KARARIN YERİNDELİĞİ

Karar, 818 sayılı Borçlar Kanunu ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğü sırasında verilmiştir. Dolayısıyla bu dönemdeki mevzuat açısından da kararın yerinde olup olmadığının ortaya konulmasında yarar vardır.

Peşinen belirtilmelidir ki karar, 818 sayılı Borçlar Kanunu ve 6762 sayılı TTK açısından da isabetli değildir. Zira eBK ve eTTK döneminde de franchise sözleşmeleri sonrası için kararlaştırılabilecek bir rekabet yasağına ilişkin kanuni düzenleme bulunmamakta idi. Buna karşın öğretilerde, franchise alanın ekonomik varlığının temellerini tehlikeye sokarak, onun ekonomik hürriyetlerini ortadan kaldırdığı veya büyük ölçüde sınırlandırdığı oranda rekabet yasağının geçersiz olacağı, hizmet sözleşmesine ilişkin eBK m. 348-352. maddelerin kıyasen rekabet yasağı anlaşmalarına uygulanabileceği kabul edilmekte idi^[6]. O halde eBK m. 348 kıyasen uygulandığında, franchise sözleşmeleri sonrası için kararlaştırılan rekabet yasağının da franchise alanın sözleşmenin bitiminden sonra franchise verenle rekabet oluşturacak işleri kendi adına yapmamasını veya rakip bir işletmede çalışmamasını ya da böyle bir işletmeye ortak sıfatıyla katılmamasını sağlayıcı ve franchise alanın franchise verenin müşterileri tanımasından veya onun sırlarını bilmesinden doğan tehlikeleri önlemek için kararlaştırmış olması gerekmektedir^[7]. Bu yönüyle somut olaya bakıldığında, rekabet yasağının anılan ölçütleri sağlar nitelikte kaleme alındığı izlenimi doğmaktadır. Diğer taraftan eBK m. 350 gereği olarak, rekabet yasağının yazılı şekilde yapılması gerekmektedir ki, gerçekten de sözleşme yazılı şekilde vücut bulmuştur. Son olarak rekabet yasağı, franchise alanın ekonomik geleceğinin tehlikeye düşmesine neden olmayacak şekilde süre, yer ve konu ile sınırlandırılmıştır^[8]. Aşağıda incelemeler yapılırken önce eBK ve eTTK daha sonra 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu açısından karar irdelenecektir.

[6] GÜRZUMAR, O. B.: Franchise Sözleşmeleri ve Bu Sözleşmelerin Temelini Oluşturan "Sistem"lerin Hukuken Korunması, İstanbul 1995, s. 175; KIRCA, Ç.: Franchise Sözleşmesi, Ankara 1997, s. 190-191.

[7] GÜRZUMAR, s. 176; KIRCA, s. 192.

[8] Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. SOYER, M. P.: Rekabet Yasağı Sözleşmesi, Ankara 1994, s. 64 vd.

IV. FRANCHISE SÖZLEŞMELERİ SONRASI İÇİN KARARLAŞTIRILAN REKABET YASAĞI ANLAŞMASININ GEÇERLİ OLUP OLMAYACAĞI SORUNU BAĞLAMINDA KARARIN İRDELENMESİ

Franchise sözleşmesinde franchise alanın borçlarından birisi de, franchise verenin menfaatlerini koruma ve sadakat borcudur^[9]. Sürekli bir borç ilişkisi olan franchise sözleşmesinde özel bir güven ilişkisi oluşmakta ve bu güven ilişkisinin devamını sağlamak amacıyla -açıkça kararlaştırılmış olmasa da- franchise alanın franchise verenin menfaatlerini koruma ve sadakat borcu bulunduğu kabul edilmektedir^[10]. Bu borcun bir sonucu olarak da franchise alan sözleşme süresince rekabet yasağı ve sır saklama yükümüne tâbidir^[11]. Ancak franchise alanın bu borçları, franchise sözleşmesi süresince geçerlidir^[12].

Franchise alan, franchise sözleşmesi sona erdikten sonra faaliyetlerinde serbest hâle gelecektir. Bu bağlamda franchise alan, sözleşme süresince elde ettiği bilgi ve tecrübeyi sözleşme sona erdikten sonra, franchise verenin faaliyette bulunduğu alanda kullanmak isteyebilir. Bu durum, franchise alanın bir anda franchise verenin rakibi olması ihtimalini doğurur. Franchise alanın sözleşme sırasında geçerli olan bu borcu, sözleşmenin sona ermesiyle birlikte ortadan kalkacağından, franchise alan sözleşme konusu alanda faaliyette bulunmak isterse artık çıkar çatışması kaçınılmaz hâle gelecektir. Tarafların, franchise ilişkisi sonrasında yaşanacak rekabetten kaynaklı olarak oluşabilecek bu çıkar çatışmasını engellemek istemeleri kadar doğal bir şey olamaz.

Diğer yandan rekabet yasağı anlaşması ile franchise verenin haklı çıkarları korunmaktadır. Serbest piyasa ekonomisinde kişi ve işletmeler bir yandan başkalarıyla rekabet ederken, diğer yandan da işletmeye ait sır sınırlarını, üretim, dağıtım, know-how gibi bilgileri rekabetçi piyasada, rakiplerden saklamak zorundadır. Zira günümüz ekonomisinde üretim, dağıtım ve ticarî sistem, bilgi ağırlıklıdır. Konumu gereği franchise sistemine dâhil olmuş, ticarî ve teknik bilgilere vakıf kimselerin, işyerine ve işletmeye bağlanmaları ve rakiplere de söz konusu bilgileri sunmalarının önlenmesi giderek önem kazanmaktadır^[13]. Franchise organizasyonu içinde yer alan franchise alanın, işletme ile bağlarını kestikten sonra işletmeye ait bilgi ve tecrübelerini, rekabet piyasasında gerek bizzat gerekse başka bir işletmede kullanmalarını önlemek için tedbirler uygulanmaktadır. Bu

[9] GÜRZUMAR, s. 16; KIRCA, Ç.: Franchise Sözleşmesi, Ankara 1997, s. 157.

[10] KIRCA, s. 157, GÜRZUMAR, 17.

[11] KIRCA, s. 158.

[12] Ancak açıkça kanuni bir düzenleme bulunmasa da franchise sözleşmesi sonrasında da franchise alanın sır saklama borcunun olduğu kabul edilmelidir.

[13] İşçiler hakkında kararlaştırılan rekabet yasağı hususunda benzer görüşler için bkz. SOYER, s. 4.

tedbirlerin başında ise, rekabet yasağının gelmesi doğaldır. O halde bu haklı menfaatin korunması amacıyla franchise sözleşmelerine konan rekabet yasağı kayıtlarının veya bağımsız nitelikte bir rekabet yasağı anlaşmasının sözleşme özgürlüğü ilkesi bağlamında mümkün olması gerekir.

Bu açıklamalardan sonra karar eBK m. 348 açısından değerlendirildiğinde, franchise alanın, müşterileri tanımasından ve işe ve müşterilere ilişkin sırları bilmesinde sözleşme sonrası dönem için franchise verenin zarar görme olasılığı bulunduğu ifade edilmelidir. Yukarıda belirtilen kaygılar ve eBK m. 348'de ifade edilen bu somut riskin varlığı esas alındığında, somut olaydaki rekabet yasağının geçerli olduğu düşünülmektedir. Sürekli sözleşme ilişkilerinin mahiyetinden doğan bu haklı kaygıları eBK'nin 348. maddesinde dile getiren kanun koyucunun, rekabet yasağını, eBK m. 19 ve 20'deki hükümlere de aykırı saymadığı kabul edilmelidir. Tarafların bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilmesi mümkündür. eBK m. 19 ve 20'deki sınırlandırmalara, yani, kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler söz konusu olmadıkça taraflar, istedikleri sözleşmeyi yapabilirler. İşte franchise sözleşmelerindeki rekabet yasağı da eBK m. 348 ve eBK m. 19 ve 20 bağlamında kararlaştırılabilecek bir anlaşma olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hâl böyle iken, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, Anayasanın 48. maddesinde yer alan çalışma ve sözleşme özgürlüğüne ve bunun sınırlandırması niteliğindeki eBK m. 19 ve 20. maddelere atıf yapmak suretiyle, somut olaydaki rekabet yasağını düzenleyen 5.5. maddenin, Anayasa ile güvence altına alınan çalışma hürriyeti ilkesine aykırı olması ve tarafların aralarında imzalayacakları bir sözleşme hükmü ile bu özgürlüğü ihlâl anlamına gelecek her hangi bir düzenleme yapmalarının mümkün bulunmaması gerekçesiyle geçersizliği yönünde karar vermiştir.

Karar birçok açıdan eleştiriye kapı aralamıştır: Gerçekten de sözleşme sonrası rekabet yasağı, çalışma özgürlüğünün sınırlandırılması niteliğindedir^[14]. Zira bu sözleşmeyle franchise alan belirli süreliğine bazı alanlarda çalışmaktan alıkonulmaktadır. Somut olayda da alt imtiyaz sahibinin bu anlaşmanın sona ermesini veya feshedilmesini takip eden bir yıllık süre boyunca imtiyaz bölgesinde çalışması yasaklanmaktadır. Ancak anayasal bir özgürlük olan çalışma hakkının sınırlandırılması Anayasanın 13. maddesi ve TBK m. 26 ve 27/f.1'e

[14] CAN, s. 39. Alman Anayasa Mahkemesi de acentelikte rekabet yasağı anlaşmasını düzenleyen HGB 90a maddesinin 2. fıkrasının 2. cümlesi hakkında verdiği iptal kararında çalışma özgürlüğüne atıfta bulunmuştur (*kararın ayrıntısı için bkz. ATAMER, Y. M.: "Acentelerin Rekabet Etme Yasağı- Sözleşme Tarafları Arasında Güç Dengesinin Bulunmadığı Hallerde Meslek Seçme Özgürlüğünün Sözleşmesel Sınırlamalara Karşı Korunması", (Alman Anayasa Mahkemesi'nin 7 Şubat 1990 Tarihli Kararı Çevirisi), İHFM 1997, C.55, S.4, s. 355 vd.*).

aykırı olmamak koşuluyla pekâlâ mümkündür. Bu maddeler, sözleşme özgürlüğünün sınırları olduğundan bu sınırlandırmaları aşmayacak nitelikte hukuki işlemlere izin verilmiştir. Anayasanın 13. maddesine göre, her özgürlük, özüne dokunulmaksızın sınırlandırılabilir. Diğer taraftan TBK m. 27/f.1'e göre kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür. Dolayısıyla bu sınırlandırmalara uymak koşuluyla yapılan bir sözleşme, çalışma özgürlüğünü sınırlandırır dahi geçerli olacaktır. Yinelemek gerekirse rekabet yasağı, çalışma özgürlüğünü sınırlandırmanın haklı gerekçelerinden birini oluşturmaktadır. Dolayısıyla çalışma özgürlüğünün sınırlandırması niteliğinde olan rekabet yasağı anlaşmasının hukuken haklı yönü dikkate alındığında sözleşme özgürlüğü çerçevesinde franchise sözleşmesinin taraflarınca kararlaştırılabileceği, bunun çalışma özgürlüğüne aykırı olmadığı belirtilmelidir.

Ancak sorulması gereken, haklı gerekçelerin korunması adına yapılan rekabet yasağı anlaşmasının sınırı ne olmalıdır ve bu sınır somut olayda aşılmış mıdır sorusudur. Aşağıda, rekabet yasağı anlaşmasındaki sınırlar çerçevesinde kararın değerlendirilmesi yapılacaktır.

V. REKABET YASAĞI ANLAŞMASININ SINIRLARI BAĞLAMINDA KARARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışma özgürlüğünü sınırlandıran rekabet yasağı anlaşmasının sınırını ortaya koymak gerekmektedir. Esasında bu, sınırlandırmanın sınırını tespit etmek anlamına gelmektedir.

Kararın verildiği dönemde yürürlükte olan eBK m. 348 vd. hükümlerine göre rekabet yasağının geçerliliği bazı koşullara tâbi tutulmuştur. Bu koşullar kısaca zaman, konu ve yer bakımından sınırlandırma olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sınırlandırmaların kıyasen yine franchise sözleşmelerinde de uygulanması gerektiği ifade edilmiştir. Aşağıda bu sınırlandırmalar açısından karar ele alınacaktır.

Ancak 6102 sayılı kanun yürürlüğe girdikten sonra franchise sözleşmeleri sonrası rekabet yasağı anlaşmasına artık TBK m. 444 (*eBK m. 348-352*) değil TTK'nin 123. maddesi kıyasen uygulanacaktır. Çünkü TBK m. 444 vd. hükümleri karşı tarafa göre ekonomik açıdan zayıf olan franchise alanın korunması açısından yeterli olmadığı belirtilmelidir. Bu yüzden sürekli borç niteliğinde olan franchise sözleşmelerinde de acenteye ilişkin TTK'nin 123. maddesinin kıyasen uygulanması yerinde olacaktır. Nitekim öğretide, İsviçre hukukunda acenteye ilişkin OR 418d Abs. 2'nin atfı dolayısıyla hizmet sözleşmesine ilişkin OR 340a hükmünün; Alman hukukunda ise acenteye ilişkin

HGB'nin 90a maddesinin kıyasen franchise ve tek satıcılık sözleşmelerindeki sözleşme sonrası rekabet yasağına uygulanacağı kabul görmektedir^[15]. Sürekli sözleşme ilişkisi niteliğinde olan acentelikte rekabet yasağı anlaşmasına ilişkin TTK 123. maddenin, Anayasadaki çalışma ve sözleşme özgürlüğünün özüne dokunulmaksızın somut sınırlamalar getirdiği göz önüne alındığında franchise sözleşmesinde hükmün kıyasen uygulanması hem ilkesel yönden hem somut olay adaleti bakımından da isabetli olacaktır. TTK yürürlüğe girdikten sonra artık franchise sözleşmelerinde TTK m. 123 kıyasen uygulanabileceğinden aşağıda süre, konu ve bölge veya yer sınırlandırmaları başlıkları altındaki incelemelerde bu maddeye ilişkin hususlar da zikredilecektir.

1. Süre Sınırı

eBK m. 349, rekabet yasağı için mutlaka bir süre sınırlandırması öngörmesine rağmen bu süreyi tespit etmemiş idi^[16]. Ancak yargı, 2 yıllık bir yasağın geçerli olduğu yönünde karar vermiş idi^[17]. Dolayısıyla kararın yayımlandığı dönem açısından, 2 yıllık süreyi aşmayan anlaşmaların geçerli olacağı söylenebilirdi. O halde somut olayda, bir yıllık süre için rekabet yasağının kabul edildiği göz önüne alındığında, eBK m. 349 açısından süre sınırının hukuka uygun olduğu, anlaşmanın bu yönüyle geçerli olduğu düşünülmektedir.

TTK yürürlüğe girdikten sonra franchise sözleşmelerindeki rekabet yasakları için kıyasen uygulanması gereken 123. madde açısından da somut olaydaki süre sınırlaması yerinde kabul edilmelidir. Çünkü TTK m. 123'e göre, anlaşma en çok, ilişkinin bitiminden itibaren iki yıllık süre için yapılabilir^[18]. Çalışma ve sözleşme özgürlüğünü kısıtlayan rekabet yasağı anlaşmasının süre yönünden mutlaka bir sınırının bulunması gerekmektedir. Süresiz veya çok uzun süreli bir rekabet yasağı, acentenin 1982 Anayasası'nın 48. maddesinde yer alan sözleşme ve çalışma özgürlüğünün aşırı derecede sınırlanmasına neden olup, ekonomik kişilik hakkına zarar vereceğinden, hukuka ve ahlâka aykırılık teşkil edecektir (*TBK m. 27; eBK m. 19-20*).

[15] MEYER, C. A.: Der Alleinvertrieb, 2. Aufl., Zürich 1992, s. 293; KAYA, s. 299; GÜRZUMAR, s. 176; KIRCA, s. 191).

[16] eBK m. 349'da herhangi bir sürenin getirilmemiş olması öğretide haklı olarak eleştirilmekte idi (*bkz. SOYER, s. 21*). Buna karşın 6098 sayılı Borçlar Kanunu m. 445 bu süreyi iki yıl olarak somutlaştırmıştır.

[17] Bkz. T.C. Yargıtay 9. HD., E.1999/8262, K.1999/12073, T.6.7.1999 sayılı kararı.

[18] Benzer şekilde, AB, Fransız, Avusturya, Alman ve İsviçre hukukunda da acente için rekabet yasağına ilişkin hükümler incelendiğinde iki yıllık süre göze çarpmaktadır. Buna karşın ABD hukukunda bu hususta pozitif bir düzenleme olmamakla birlikte rekabet yasağı, sözleşmenin sona ermesinden itibaren azami üç yıl için kararlaştırılabilmektedir. (*ayrıntılı bilgi için bkz. CAN, s. 14 vd.*).

Dava konusu olay TTK m. 123 kapsamında incelendiğinde, taraflar arasında imzalanan 13.11.2007 tarihli sözleşmenin 5.5. maddesine göre, alt imtiyaz sahibinin (*franchise alanın*) anlaşmanın sona ermesini veya feshedilmesini takip eden bir yıllık süre boyunca faaliyette bulunulmayacağı öngörülmüştür. Bu yönüyle taraflar arasındaki rekabet yasağının 2 yıllık yasal süreyi aşmadığı, süre bakımından franchise alanın çalışma özgürlüğünün aşırı derecede sınırlanmasına neden olmadığı, ekonomik kişilik haklarına zarar vermeyeceği ortadadır. Dolayısıyla süre yönünden kanuni sınırlamalara uygun olan rekabet yasağının dava konusu uyuşmazlık açısından geçerli olacaktır.

2. Bölge veya Müşteri Çevresi Sınırı

eBK m. 349 gereği rekabet yasağı anlaşmalarına getirilmiş ikinci sınırlandırma yer bakımındadır. Buna göre işçinin hangi coğrafi alanda rekabetten kaçınmakla yükümlü bulunduğu belirtilmiş olmalıdır. Kararın yayımlandığı dönemde, aynı sınırlandırmanın franchise sözleşmelerinde de geçerli olması gerekmektedir. Bu sınırlandırma yönünden de franchise sözleşmesinin geçerli olduğu kabul edilmelidir. Zira somut olayda franchise alanın imtiyaz bölgesinde faaliyette bulunması yasaklanmaktadır. Dolayısıyla franchise sözleşmesinde gösterilen faaliyet bölgesi, sözleşme sonrası için de yasak faaliyet bölgesi olarak belirtilmiştir. Sonuç olarak rekabet yasağı yer bakımından da sınırlandırma içerdiğinden, yerinde kabul edilmeliydi.

TTK yürürlüğe girdikten sonra bölge ve müşteri çevresi yönünden de artık franchise sözleşmelerinde bölge ve müşteri çevresi söz konusu olmak zorundadır. Buna göre, acente için getirilmiş olan rekabet yasağının ikinci sınırı, bölge veya müşteri çevresidir^[19]. TTK'nin 123. maddesinin 1. fıkrasında, rekabet yasağının ikinci sınırının bölge veya müşteri çevresine ilişkin olabileceği düzenlenmiştir. Bu hükmün amacı, bölge veya müşteri çevresi açısından acentenin faaliyetinin aşırı derecede sınırlandırılmasının önlenmesidir. Çünkü acente sözleşme süresince elde ettiği bilgileri müvekkili ile rekabette kullanabilir. Müvekkil, acentenin rekabetinin olumsuz etkilerinden çekindiği için, rekabet yasağını bölge ve müşteri çevresi sınırlaması yoluyla daha da genişletmek isteyebilir. İşte, 123. madde, müvekkilin bu arzusunun önüne geçmektedir.

Acentelik ilişkisinin gereği olarak acente, faaliyetlerini mutlaka belirli bir yer veya bölgede icra etmektedir. Bu yer veya bölge, bir şehir, şehrin semti veya çok istisnai hâllerde ülkenin geneli olabilir. Acente, müvekkili adına ve hesabına

[19] Öğretide Göksoy, bu sınırlandırmayı yer bakımından sınırlandırma olarak nitelendirmektedir (*bkz. GÖKSOY, s. 910*). TTK m. 123 çerçevesinde rekabet yasağı anlaşmasının bölge ve müşteri çevresi bakımından sınırlandırmaları açısından ayrıntılı bilgi için bkz. CAN, s. 91 vd.; GÖKSOY, s.999 vd.

akdettiği sözleşmeler veya aracılık faaliyetlerinden dolayı o yer veya bölgedeki müşteri çevresince tanınmaktadır. Dolayısıyla, acentenin, acentelik sözleşmesi sona erdikten sonra, aynı yer veya bölgede faaliyette bulunması ve oradaki müşterilerle ticarî ilişkisini sürdürmesi, müvekkilin çıkarlarına zarar verebilir. Bu haklı çıkarın korunması için, acentenin, bölge açısından sınırlandırmaya tâbi tutulması doğaldır. Ancak, kanun koyucu, acenteye bırakılan bölge veya müşteri çevresi dışında acenteye getirilebilecek sınırlandırmayı uygun bulmamış, anlaşmayı acentelik sözleşmesi sırasındaki bölge veya müşteri çevresiyle sınırlandırarak, acentenin ekonomik hareket özgürlüğüne zarar verecek düzeyde geniş bir alana yayılmasını engellemek istemiştir. İşte kıyasen uygulanması gereken bu sınırın gerekçeleri franchise sözleşmeleri için de geçerli ilkeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Franchise sözleşmesi sonrası için yapılan rekabet yasağı anlaşmaları için de bu belirtilenler geçerli olup, sınırlandırmanın mutlaka belirli bir bölgeye veya müşteri çevresine hasredilmesi gerekir. Ancak Türkiye'yi içine alacak şekilde bir bölge sınırlandırması yapılmasının mümkün olmadığı belirtilmelidir. Anlaşmada, Türkiye'nin tamamını kapsayacak şekilde bölge tespiti yapılması halinde çalışma özgürlüğünün ölçsüz bir biçimde sınırlandırılması gündeme geleceğinden, hukuka aykırılık oluşabilecektir^[20]. Nitekim Anayasa mahkemesi de tüm ülkeyi kapsayacak şekilde bir çalışma yasağını anayasaya aykırı kabul etmiştir^[21].

Uyuşmazlık konusu davada, tarafların rekabet yasağında bölge sınırlaması getirdiği görülmektedir. Sözleşmenin 5.5. maddesinde açıkça, franchise alanın imtiyaz bölgesinde faaliyette bulunması yasaklanmaktadır. Büyük olasılıkla, imtiyaz bölgesi, franchise sözleşmesi ile kararlaştırılmış olan faaliyet alanıdır. Süpermarket hizmetleri alanında bir franchise sözleşmesi olduğu anlaşılan kararda imtiyaz bölgesi, bir mahalle, ilçe veya bir şehir olarak belirlenebilir. İşte franchise sözleşmesinde belirlenmiş olan faaliyet alanı yani imtiyaz bölgesi, rekabet yasağı için geçerli kabul edilmiş olan bölgedir. Dolayısıyla taraflar arasında belirlenmiş olan bölge sınırlamasının yTTK m. 123'e uygun olduğu, bu haliyle de geçerli bir bölge sınırlaması niteliği taşıdığı söylenebilir.

Ancak sözleşmede, imtiyaz bölgesi belirli bir mahalle, ilçe, şehir veya bölgeyi aşar nitelikte ülkemizin tamamı şeklinde kararlaştırılmış ise çalışma hakkının ölçsüz bir sınırlandırması gündeme geleceğinden geçersiz olabilecektir. Karardan anlaşılacakla birlikte, süpermarket alanındaki imtiyaz bölgelerinin

[20] Bkz. CAN, s. 95.

[21] Bkz. AYM Kararı, E. 2001/309, K. 2002/91, K.T. 15.10.2002, AMKD, S.39, C.1, s. 141 vd. Benzer şekilde Yargıtay 9. Hukuk Dairesi de 13.6.2008 tarih ve E. 2007/19368, K. 2008/15558 sayılı kararında Türkiye'nin tamamını kapsayacak şekilde işçi ile rekabet yasağı anlaşması yapılmasının hukuken geçerli olmayacağını vurgulamıştır.

hemen hemen hepsinin bir mahalle, ilçe veya il olarak belirlendiği göz önüne alındığında, imtiyaz bölgesi olarak ülkemizin tamamını kapsamaya yetecek kadar geniş bir olasılık olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle bölge ve müşteri çevresi açısından da sözleşmenin geçerli olduğu, çalışma özgürlüğünü aşırı derecede sınırlandırmadığı düşünülmektedir.

3. Konu Sınırlaması

Son olarak eBK m. 349 gereği olarak getirilebilecek üçüncü sınırlandırma konu yönünden olmalı idi. Maddeye göre, “*Rekabet yasağı ancak...işin nevi noktasından hal icabına göre münasip bir hudut dahilinde şart edilmiş ise muteberdir*”^[22]. Bu yönüyle sözleşme incelendiğinde konu sınırlandırmasına uyulduğu görülmektedir. Sözleşmede franchise alanın ne kendisinin ne de ilgili olduğu bir şirketinin bu anlaşma ile makul olarak tasarlanmış bulunan iş ile aynı veya benzer olan işlerde, özeldede gıda zinciri ile veya gıda toptan veya perakende satışı yapan Dia ürünlerinin benzerlerini veya aynısını satan rakip bir işletme ile iş yapmaktan ve genelde de Dia işletmeleri ile rekabet yaratacak doğrudan veya dolaylı faaliyetlerde bulunmaktan kaçınmayı taahhüt ettiği belirtilmiştir. Franchise alana getirilen sınırlandırmaların franchise verenin faaliyet alanı ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Dolayısıyla sözleşmedeki rekabet yasağının eBK m. 349 açısından da hukuka aykırılık taşımadığı sonucuna varılmalıdır.

TTK yürürlüğe girdikten sonra da bu defa 123. madde bağlamında franchise sözleşmelerindeki rekabet yasağı için konu sınırlamasına uyulmalıdır:

TTK'nin 123. maddesinin 1. fıkrası kapsamında acenteye getirilebilecek üçüncü sınırlandırma, konu yönündendir. Bu hükme göre, rekabet yasağı anlaşmasıyla acenteye, kurulmasına aracılık ettiği sözleşmelerin taalluk ettiği konulara ilişkin olarak sınırlandırma getirilebilir. Dolayısıyla, hükmün lafzından, acentenin kurulmasına aracılık ettiği sözleşmeye ilişkin konular dışındaki konularda sınırlama getirilmesi mümkün gözükmemektedir. O halde franchise alan için getirilmiş olan rekabet yasağının üçüncü ve son sınırı TTK m. 123 gereği olarak, konu bakımından olmalıdır.

TTK m. 123/f.1 hükmünde geçen konu kavramı, izaha muhtaçtır. Peşinen belirtmek gerekirse, acentenin bir işleminin rekabet yasağı anlaşmasını ihlâl etmesi için, o işlemin, acentenin fiilen aracılık ettiği veya sözleşme yaptığı somut konulara ilişkin olması gerekir^[23]. Diğer bir anlatımla, konu kavramı dar yorumlanmalıdır. Zira özgürlükleri sınırlandıran hükümler dar yorumlanmalıdır

[22] Bu hususta ayrıntılı bilgi için bkz. SOYER, s. 67 vd.

[23] Şirket ortak ve yönetim kurulu üyelerinin rekabet yasağı hususundaki benzer yöndeki görüşler için bkz. ÇAMOĞLU (POROY/TEKİNALP): Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 12. B., İstanbul 2010, s. 291-292.

(*singularia non sunt extendenda*)^[24]. Aksi takdirde hükmün sınırlayıcı niteliği ortadan kalkabilecek, temel haklardan olan teşebbüs ve sözleşme özgürlüğü zedelenebilecektir. Dolayısıyla örneğin, müvekkilin ticaret şirketi olduğu hâllerde, esas sözleşme veya acentelik sözleşmesinde yazılı olan konular değil, müvekkilin fiilen uğraştığı ve acentenin de fiilen aracılık ettiği işler göz önüne alınmalıdır.

Bu açıklamalar temelinde franchise alan için de konu sınırlandırması mutlak surette sözleşme yer almak zorundadır. Mezkûr karara göz atıldığında, franchise alanın *ne kendisinin ne de ilgili olduğu bir şirketinin bu anlaşma ile makul olarak tasarlanmış bulunan iş ile aynı veya benzer olan işlerde, özelden de gıda zinciri ile veya gıda toptan veya perakende satışı yapan Dia ürünlerinin benzerlerini veya aynısını satan rakip bir işletme ile iş yapmaktan ve genelde de Dia işletmeleri ile rekabet yaratacak doğrudan veya dolaylı faaliyetlerde bulunmaktan kaçınmayı* taahhüt ettiği görülmektedir. Bu yönüyle hükmün konu yönünden sınırlama getirdiği anlaşılmaktadır.

Somut uyuşmazlıkta anlaşıldığı kadarıyla bir market zincirinde franchise sözleşmesi söz konusudur. Buna göre franchise alan franchise sözleşmesi ile genel anlamda makul olarak tasarlanmış bulunan iş (*market*) ile aynı veya benzer işlerde faaliyette bulunmayacak; özelden gıda zinciri ile veya gıda toptan veya perakende satışı yapan Dia ürünlerinin benzerlerini veya aynısını satan rakip bir işletme ile iş yapmaktan ve genelde de Dia işletmeleri ile rekabet yaratacak doğrudan veya dolaylı faaliyetlerde bulunmaktan kaçınmayı üstlenmektedir. Bu yönüyle konu sınırlamasının market alanındaki faaliyeti esas aldığı, ekonomik özgürlüğün tamamen ortadan kaldırılmasına neden olmayacağı açıktır. Dolayısıyla franchise alanın söz konusu faaliyetler dışında herhangi bir alanda çalışması mümkündür ve belirlenen husus davalının çalışma hakkını tamamen veya ölçsüz şekilde ortadan kaldırıcı nitelikte değildir.

[24] YONGALIK, A.: “İstisnalar Dar Yorumlanır Kuralı ve Değerlendirmesi”, AÜHFD 2011, C.60, S.1, s.10; ÖÇAL, A.: “Rekabet Yasasına İlişkin Bazı Yeni Fransız Mahkeme Kararları”, Batider 1982, C.11, S.4, s. 82; CAN, s. 23.

SONUÇ

Tüm bu açıklamalar çerçevesinde, 818 sayılı Türk Borçlar Kanunu ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerinin yürürlükte bulunduğu sırada verilmiş olan kararın, yerinde olmadığı düşünülmektedir. Zira bu kanuni düzenlemelerin yürürlükte olduğu dönemde franchise sözleşmelerindeki rekabet yasağı için kıyasen uygulanabilir nitelikteki eBK m. 348 vd. hükümleri nazara alındığında, rekabet yasağının kanuni sınırlamalara uyduğu ve bu haliyle çalışma özgürlüğüne de aykırılık taşımadığı anlaşılmaktadır.

Diğer yönden 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile birlikte hukukumuzda ilk defa düzenlemeye kavuşturulan acentelikte rekabet yasağı anlaşmaları artık sürekli sözleşme ilişkisi niteliğindeki franchise sözleşmeleri sonrası için kararlaştırılan rekabet yasakları için de kıyasen uygulanmalıdır. O halde bundan sonra franchise sözleşmeleri sonrası için kararlaştıracak olan rekabet yasağının süre, bölge ve konu yönünden sınırlandırmalar içermesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu sınırlandırmalara uyulması şartıyla franchise sözleşmelerindeki rekabet yasakları da kabul edilmelidir. Bu yönden karar incelendiğinde, kıyasen uygulanması açısından anlaşmanın, kanuni sınırları taşıdığı ortadadır. Esasında yTTK m. 123, çalışma ve sözleşme özgürlüğünün bir sınırlandırması niteliğinde olan rekabet yasağı anlaşmalarının meşruiyet sınırlarını çizmek suretiyle, rekabet yasağını sözleşme ve çalışma özgürlüğüne aykırılıktan kurtarmaktadır. Bu nedenle taraflar arasında bu tür bir rekabet yasağı anlaşması yapılabileceği, bunun çalışma hakkının ihlali derecesinde bir sınırlandırma hükmü içermediği, uyuşmazlık konusu sözleşme hükmünün de yTTK m. 123 karşısında yasal sınırları ihlal etmediği sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak TTK yürürlüğe girdikten sonra da 123. maddedeki sınırlamalara uyan franchise sözleşmelerindeki rekabet yasağı çalışma özgürlüğünü ihlal etmeyecek dolayısıyla hukuka da aykırı kabul edilmeyecektir.

KAYNAKÇA

ATAMER, Y. M.: "Acentelerin Rekabet Etme Yasağı- Sözleşme Tarafları Arasında Güç Dengesinin Bulunmadığı Hallerde Meslek Seçme Özgürlüğünün Sözleşmesel Sınırlamalara Karşı Korunması", (Alman Anayasa Mahkemesi'nin 7 Şubat 1990 Tarihli Kararı Çevirisi), İHFM 1997, C.55, S.4, s. 355 vd.

CAN, O.: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Acentelikte Rekabet Yasağı Anlaşması, Ankara 2011.

ÇAMOĞLU, E. (POROY, R./TEKİNALP, Ü.): Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 12. B., İstanbul 2010.

GÖKSOY, Y. C.: 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Acentenin Sözleşme Sonrası Rekabet Yasağı Anlaşması, DEÜHFD., Prof. Dr. Burhan Ceyhan'a Armağan, C.XII, Özel Sayı, 2010 (Basım Yılı 2012), C.II, s. 895 vd.

GÜRZUMAR, O. B.: Franchise Sözleşmeleri ve Bu Sözleşmelerin Temelini Oluşturan "Sistem"lerin Hukuken Korunması, İstanbul 1995.

KAYA, A.: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, I. Kitap Ticari İşletme, Yedinci Kısım, Acentelik, İstanbul 2013.

KAYIHAN, Ş.: Acentelik Sözleşmesi, B.3, Ankara 2008.

MEYER, C. A.: Der Alleinvertrieb, 2. Aufl., Zürich 1992.

SOYER, M. P.: Rekabet Yasağı Sözleşmesi, Ankara 1994.

ÖÇAL, A.: "Rekabet Yasağına İlişkin Bazı Yeni Fransız Mahkeme Kararları", Batider 1982, C.11, S.4, s.77 vd.

YONGALIK, A.: "İstisnalar Dar Yorumlanır Kuralı ve Değerlendirmesi", AÜHFD 2011, C.60, S.1, s.1 vd.